

World Congress on Probation – 9 en 10 oktober 2013, Londen

Aline Bauwens^a, Hans Dominicus^b

- ^a Docent, Vakgroep Criminologie, onderzoeksgroep Crime and Society, Vrije Universiteit Brussel (Corresp.: Aline.Bauwens@vub.ac.be).
- ^b Diensthoofd, Directie Expertise, Directoraat-generaal Justitiehuisen, FOD Justitie (Corresp.: Hans.Dominicus@just.fgov.be).

Inleiding

Op 9 en 10 oktober 2013 organiseerde de European Organisation for Probation (CEP) haar eerste wereldcongres in Londen. Meer dan 300 deelnemers uit bijna alle werelddelen namen deel aan dit evenement. Zowel beleidsmensen, praktijkwerkers als academici waren vertegenwoordigd. Dit congres kan dan ook beschouwd worden als een belangrijke stap in de totstandbrenging van een wereldwijd netwerk van probation services¹, waarin ervaringen, kennis en praktijken kunnen worden uitgewisseld. Deze bijdrage geeft een kort verslag van de belangrijkste thema's die tijdens de plenaire sessies van deze conferentie aan bod kwamen.

Transforming Rehabilitation in England and Wales (Chris GRAYLING)

Staatssecretaris Chris GRAYLING van het Britse Ministerie van Justitie schetste een overzicht van de aankomende hervorming van de dader re-integratiediensten. Bijna de helft van de gedetineerden die wordt vrijgelaten recidiveert binnen het jaar. Dit aantal is volgens GRAYLING 'te lang te groot gebleven'. Hij besprak in grote lijnen het beleidsdocument *Transforming Rehabilitation – A revolution in the way we manage offenders* (2013) van het Ministerie van Justitie. Dit document geeft de plannen weer van de hervorming om (ex-)gedetineerden beter te 'managen' in de gemeenschap, om op die manier te voorkomen dat ze opnieuw een strafbaar feit plegen. De belangrijkste aspecten van deze hervorming zijn:

- De oprichting van een nieuwe National Probation Service om de maatschappij nog beter te kunnen beschermen, vooral ten aanzien van de meest gevaarlijke daders, daarbij voortbouwend op de expertise en het professionalisme dat al in de National Offender Management Service aanwezig is;
- Voor de eerste keer in de geschiedenis wordt elke ex-gedetineerde bij vrijlating onder supervisie geplaatst in de gemeenschap voor een minimumduur van 12 maanden. In het bijzonder wordt er gekeken naar de ongeveer 60.000 veelplegers die gevangenisstraffen opgelegd kregen van minder dan één jaar;
- De huidige fragmentatie van het re-integratietraject tegengaan door de inwerkingstelling van de through the prison gate resettlement service, waarbij ex-gedetineerden ondersteuning krijgen van eenzelfde dienst zowel in als buiten de gevangenis;
- Het openstellen van de markt voor nieuwe toetreders/leveranciers (zowel publieke, private als filantropische sectoren komen in aanmerking), op zowel lokaal als nationaal vlak, om een breed gamma aan nieuwe re-integratiediensten te kunnen aanbieden;
- Het introduceren van een nieuwe vorm van financiering: om de meest effectieve praktijken te ontwikkelen en te stimuleren zal enkel (volledige) uitbetaling gebeuren aan nieuwe markttoetreders/leveranciers op voorwaarde dat zij daadwerkelijk recidive-vermindering kunnen aantonen (= payment by results).

GRAYLING benadrukte dat de hervormingen ten laatste zouden moeten ingaan op 1 januari 2015. Op het moment van het congres verwerkte men de reacties op de eerste oproep tot het indienen van offertes door nieuwe leveranciers van dader re-integratiediensten.

Enkele vaststellingen en bedenkingen. Voor vele Britse deelnemers was de toespraak van staatssecretaris GRAYLING een bittere pil om te

¹ *Probation services* werd niet vertaald. Dit heeft te maken met de zeer uiteenlopende invulling van het begrip in de verschillende landen.

slikken. Tijdens het congres werden meerdere protestacties gehouden, waarvan het uitdelen van armbandjes met de tekst 'Probation Not For Sale' het meest opviel. De plannen van de staatssecretaris houden voor Engeland en Wales immers in dat het overgrote deel van de taken die de National Offender Management Service momenteel uitvoert, zal worden geprivatiseerd. Concreet betekent dit dat 30% van het huidige personeel als ambtenaar aan de slag zou kunnen gaan bij de nieuwe National Probation Service. De nieuwe community rehabilitation companies zouden de resterende 70% in dienst nemen als werknemer. In het voorstel staat dat deze 70% zou instaan voor 225.000 daders met een laag of medium risico op recidive. De meest gevaarlijke daders, 31.000 personen met een hoog risico op recidive, zullen onder de supervisie vallen van de nieuwe National Probation Service.

Verschillende bedenkingen kunnen gemaakt worden. Allereerst met betrekking tot het personeel en het personeelsbeleid: hoe zal de selectie gebeuren van wie er in de nieuwe National Probation Service tewerkgesteld wordt? Zal men inderdaad enkel praktijkwerkers met de meeste ervaring overhevelen naar de National Probation Service, zoals GRAYLING aankondigde? Wanneer zullen zij hierover ingelicht worden? Is er rekening gehouden met een verandering van de werkcontext en de organisatiecultuur waarin deze mensen terecht komen? Vragen zijn er eveneens met betrekking tot de 31.000 daders die worden overgeheveld naar de nieuwe organisatie: hoe meet je 'gevaarlijk'? Zal elke dader re-integratiedienst dezelfde risicotaxatie-instrumenten gebruiken? Eens de risicotaxatie achter de rug is en iemand in de categorie 'hoog risico op recidive' valt, hoe lang blijft deze persoon in deze risicocategorie? Is er met andere woorden 'verbetering' mogelijk, of niet? Enz. Wanneer activiteiten worden geprivatiseerd, en het eigendom dus verschuift van publiek naar privaat, worden er overduidelijk verbeteringen verwacht in zowel efficiëntie als in effectiviteit. Maar zal deze drastische (en zoveelste) herstructurering leiden tot de gewenste criminaliteitsvermindering? Hoe zal recidive-vermindering worden gemeten? Is er voldoende eenvormigheid bij het meten van recidive-vermindering

om contracten van private leveranciers op te baseren? Wat gebeurt er als deze private leveranciers de opgelegde doelstellingen niet halen? Bestaat er geen gevaar dat ten gevolge van de privatisering economische overwegingen zullen primeren op de doelstelling van re-integratie? Hoewel het hier eigenlijk over een lokale aangelegenheid ging, waren de hervormingsplannen een prominent gespreksonderwerp op dit eerste wereldcongres, ook bij de praktijkwerkers uit andere landen.

Community Justice Services in the Age of Austerity (Frank PORPORINO)

Om daadwerkelijk een blijvende impact te creëren zullen probation services, volgens Canadees klinisch psycholoog en consultant Frank PORPORINO, veel meer moeten doen dan zich enkel concentreren op het kortetermijndoel om recidive te verminderen. Mogelijke internationale pistes die werden besproken en de moeite waard zijn om verder te exploreren zijn het ontwikkelen van nieuwe (gedrags)interventies die verandering aanmoedigen in plaats van ze op te leggen: het Hawaïaanse Opportunity Probation with Enforcement of HOPE-project van rechter Steven ALM; het Britse Skills for Effective Engagement Development of SEED-pilootproject; de Cirkels voor Ondersteuning, Samenwerking en Aanspreekbaarheid of COSA-projecten voor seksuele delinquenten in onder meer België, Nederland en Engeland en de Singaporese Yellow Ribbon Prison Run 2013 – The road to acceptance.

Restorative Justice (Ivo AERTSEN)

Ivo AERTSEN legde de link tussen de opkomst van het herstelrecht en de reclassering. Binnen het kader van de gestage opmars van het herstelrecht ging hij na in welke mate herstelgerichte praktijken al zijn ingebed in de reclassering. Hoe worden herstelgerichte waarden vanuit het perspectief van de dader, de noden van het slachtoffer en het belang van de maatschappij vertaald in de dagelijkse dader re-integratiepraktijk? Concluderend en toekomstgericht werd gesteld dat reclassering en herstelrecht elkaar wederzijds kunnen versterken. Een meer inclusieve aanpak, waarbij de driehoek dader, slachtoffer en maatschappij centraal staat, is aangewezen.

Beide sectoren gaan over de opbouw van een democratische samenleving, gebaseerd op relaties. Het is een verantwoordelijkheid van zowel de reclassering als het herstelrecht om de opportuniteiten maximaal te benutten.

Desistance Research and Evidence-based Probation (Stephen FARRALL, Shadd MARUNA en Fergus McNEILL)

Stephen FARRALL, Shadd MARUNA en Fergus McNEILL gaven elk een uiteenzetting over hoe desistance gekoppeld kan worden aan evidence-based probation, telkens belicht vanuit een andere invalshoek.

In zijn betoog waarschuwde FARRALL dat dader-begeleiding en -supervisie een uitdovend effect kunnen hebben doorheen de tijd. Bovendien blijkt uit zijn longitudinaal onderzoek dat op relatie gebaseerd reclasseringswerk niet onmiddellijk het gewenste effect gaf. Pas na de vierde opeenvolgende bevraging van dezelfde respondenten gaven sommigen voor het eerst toe dat ze iets aan de begeleiding en supervisie gehad hadden. FARRALL ziet praten, motiveren en ondersteunen dan ook als de belangrijkste bijdrage van probation services aan desistance. Of bondig samengevat in zijn formule: *offendersupervision* = *assisteddesistance* + *socialwerkelements*.

Shadd MARUNA wenst de aandacht in desistance-onderzoek eerder te leggen op de persoon dan op de talrijke dader re-integratieprogramma's. Volgens MARUNA is de kern van het onderzoek naar desistance niets anders dan het leren van succesverhalen, waarbij vooral de hoe- en de waarom-vragen moeten gesteld worden. MARUNA legde sterk de nadruk op het feit dat ex-gedetineerden een grote inbreng kunnen hebben in het begeleiden van andere (ex-)gedetineerden en/of justitiabelen, en dat probation services veel baat zouden hebben bij het inzetten van deze ervaringsdeskundigen.

Fergus McNEILL gaf aan dat veel dader re-integratieprogramma's wel proberen om het menselijk kapitaal (de vaardigheden) van individuen te verbeteren, maar dat dit niet gezegd kan worden over het sociaal kapitaal, zoals de omgeving en de contexten waar ze deel van uitmaken. Desistance vereist zowel sociaal als menselijk kapitaal. Hij pleitte daarom dat pro-

bation services zich niet enkel zouden focussen op de individuele verantwoordelijkheid van de (ex-)gedetineerde of justitiabele, maar dat er ook aandacht zou zijn voor beschermende factoren en het belang van sociaal kapitaal. Hij besloot zijn presentatie met het gegeven dat het voor probation services veel moeilijker is om (ex-)gedetineerden of justitiabelen te ondersteunen in activiteiten, ervaringen of situaties die ze zelf belangrijk vinden dan uitsluitend te focussen op 'het beschermen van de maatschappij'.

Meer informatie over recente desistance-onderzoeken kan terug gevonden worden op: <http://blogs.iriss.org.uk/discoveringdesistance/useful-resources/>

Evidence Based Practice (Ioan DURNESCU)

Ioan DURNESCU gaf een uitgebreide stand van zaken van het gepubliceerde onderzoek naar de efficiëntie van het reclasseringswerk. Dit kadert binnen het STREAM-project (Strategic Targeting of Recidivism through Evaluation and Monitoring), gefinancierd door de Europese Commissie. Efficiëntie werd gedefinieerd als de mate waarin de interventie haar beoogde doelstellingen al dan niet bereikt. DURNESCU ging in op onderzoeksresultaten over diverse aspecten van het reclasseringswerk, zoals de impact op recidive, de keuze van de verschillende interventiemodellen, de figuur van de reclasseringswerker en de mate waarin het reclasseringswerk de belangen van slachtoffers behartigt. Als conclusie wees hij op drie noodzakelijke randvoorwaarden waaraan moet worden voldaan voordat reclassering voldoende efficiënt kan zijn: een doordacht en flexibel wettelijk kader, voldoende evidence-based practices en ten slotte voldoende gemotiveerd en opgeleid personeel.

Evidence-Based Practices and Probation in the United States (Willem BURRELL)

Willem BURRELL (zelfstandig consultant) gaf een stand van zaken van evidence-based practices (EBP) in de Amerikaanse probation services. BURRELL stelde daarbij tot zijn eigen verbazing vast dat er weinig voorbeelden te vinden zijn van succesvolle EBP-implementatie. Hij ging uitgebreid in op de vele belemmerende factoren en hinderpalen. Het ging daarbij zowel om

organisatorische factoren als structuur van het werkveld, de schaalgrootte en de noodzakelijke middelen, vooral in vergelijking met het 'grotere' gevangeniswezen. Maar ook maatschappelijke visies als 'get tough on crime' en het aanhoudende debat rond dadermodellen bemoeilijken de evolutie naar EBP. De implementatie van EBP heeft volgens BURRELL in deze fase vooral nood aan een sterk leiderschap binnen het werkveld van de reclassering dat met voldoende slagkracht de verschillende hinderpalen kan wegwerken.

Afrondend

Het eerste CEP-wereldcongres was een belangrijke stap in de verdere ontwikkeling van de sector van de reclassering. Verschillende praktijken over de hele wereld kwamen aan bod en praktijkwerkers konden ideeën, ervaringen en toekomstperspectieven delen. Na deze eerste aanzet is de toon gezet: het volgend wereldcongres vindt plaats in 2015 in Amerika.

Alle informatie over dit wereldcongres is terug te vinden op <http://www.worldcongressionprobation.org>

PENOLOGIE EN VICTIMOLOGIE / PENOLOGY AND VICTIMOLOGY (2)

Participatie aan hulp- en dienstverlening in de gevangenis van Antwerpen: van onderzoek tot actie

Dorien Brosens^a
Liesbeth De Donder^b
Dominique Verté^c

- ^a Doctoraatsstudente, Vakgroep Educatiewetenschappen (EDWE), Vrije Universiteit Brussel (Corresp.: dorien.brosens@vub.ac.be).
- ^b Professor Doctor, Vakgroep Educatiewetenschappen (EDWE), Vrije Universiteit Brussel.
- ^c Professor Doctor, Vakgroep Educatiewetenschappen (EDWE), Vrije Universiteit Brussel.

1. Vlaamse beleidsontwikkelingen

Bij de staatshervorming van 1980 werd de bevoegdheid 'bijstand aan personen' overgeheveld van de Federale Overheid naar de Gemeenschappen. Hierdoor kreeg de Vlaamse Gemeenschap de bevoegdheid over de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden die verblijven in een gevangenis op het Vlaamse grondgebied (POLFLIET, VANDER LAENEN & ROOSE, 2012). De hulp- en dienstverlening strekt zich uit over zes domeinen: arbeid, cultuur, (geestelijke) gezondheid, onderwijs, sport en welzijn en heeft als doelstelling de ontplooiing van gedetineerden in de samenleving te bevorderen. Een (eerste) strategisch plan tekende in 2000 de missie, doelstellingen en krachtlijnen van de Vlaamse hulp- en dienstverlening uit (VLAAMSE REGERING, 2000). Het plan werd trapsgewijs geïmplementeerd (VLAAMSE PARLEMENT, 2013). Sinds de goedkeuring van het Decreet betreffende de organisatie van hulp- en

dienstverlening aan gedetineerden op 8 maart 2013, heeft de Vlaamse hulp- en dienstverlening voor het eerst een wettelijke verankering gekregen. Het decreet beoogt een geïntegreerde en planmatige aanpak zodat samenwerking tussen Vlaamse partners, zowel op lokaal als op bovenlokaal niveau, versterkt wordt. Op bovenlokaal niveau – de Vlaamse regering – voorziet het decreet de opmaak van een strategisch plan waarin opgenomen wordt hoe de doelstellingen van de hulp- en dienstverlening ingevuld worden binnen de verschillende beleidsdomeinen. Er wordt een gemengde commissie opgericht die de opdracht heeft om de Vlaamse regering te adviseren over de opmaak van het strategisch plan, de voortgang van de uitvoering opvolgt, adviseert over bijsturingen en ondersteuning en vorming biedt aan de hulp- en dienstverleners. Op lokaal niveau dient elke gevangenis een actieplan op te stellen m.b.t. het te ontwikkelen hulp- en dienstverleningsaanbod. Hierbij zijn behoeften van gedetineerden een belangrijke richtlijn (Decreet van 8 maart 2013 betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden). Op basis van de evaluatie van een lokaal actieplan, kan men vanuit de gevangenis aanbevelingen formuleren aan de Vlaamse regering om in te spelen op de behoeften, ontwikkelingen en signalen op vlak van hulp- en dienstverlening (VLAAMSE REGERING, 2013).

2. Onderzoek in Vlaanderen

Er zijn een aantal onderzoeken waarop de hulp- en dienstverleningsactoren een beroep kunnen